

عودت مهاجران افغان به کشور؛ دیدگاهی دیگر

به مناسبت روز جهانی مهاجرین

د ستراتژیکو او سیمه‌ییزو خپرنو مرکز - کابل

تحلیل CSRS | شماره: ۳۶۱

۲۵ قوس ۱۳۹۹ هـ ش / 15 December 2020

www.csrskabul.com - www.csrskabul.af

ویب‌سایت:

لطفاً نظریات و پیشنهادات خود را جهت انکشاف مطالب این نشریه به این آدرس ها با ما شریک سازید:

csrskabul@gmail.com - info@csrskabul.com

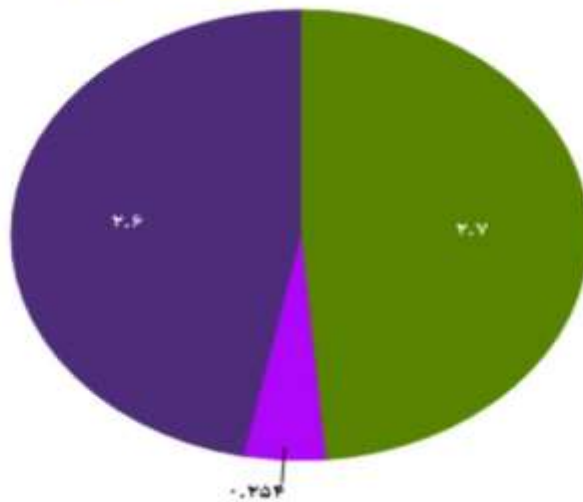
ایمیل:

اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی و تحولاتی که زندگی بشر بخود دیده است، در شرایط کنونی وضعیت مهاجرت در دنیا ابعاد بس گسترده و پیچیده بخود گرفته است.

با وجود این، نگاه به موضوع مهاجرت در زندگی افغان‌ها حاکی از آن است که نوعی پیوستگی و ثبات در چرخه زندگی افغان‌ها با مهاجرت وجود دارد. این پیوستگی هم عوامل اقتصادی دارد، یعنی قبل از شروع جنگ‌های سه دهه اخیر نیز این پدیده وجود داشته است. تعداد زیادی از شهروندان کشور برای کاریابی و تامین معیشت اقتصادی مجبور بودند که کشور را به مقصد‌های مختلف ترک نمایند. وقوع سه دهه بحران اخیر در کشور روند مهاجرت و جابه‌جایی را شدت بخشید.

امروز حدود سه میلیون افغان، در کشورهای مختلف جهان (به خصوص ایران و پاکستان) پناهنده هستند. حدود سه میلیون نفر دیگر هم از خانه‌های خود رانده شده و در مکانی دیگر در داخل کشور زندگی می‌کنند. یعنی شرایط افغانستان باعث شده که حدود شش میلیون نفر، معادل حدود ۱۶ درصد از جمعیت این کشور، به نوعی، در داخل یا خارج کشور

■ رانده شده از محل زندگی (در داخل کشور) ■ پناهجو ■ پناهنده

منبع: سایت فارسی بی بی سی

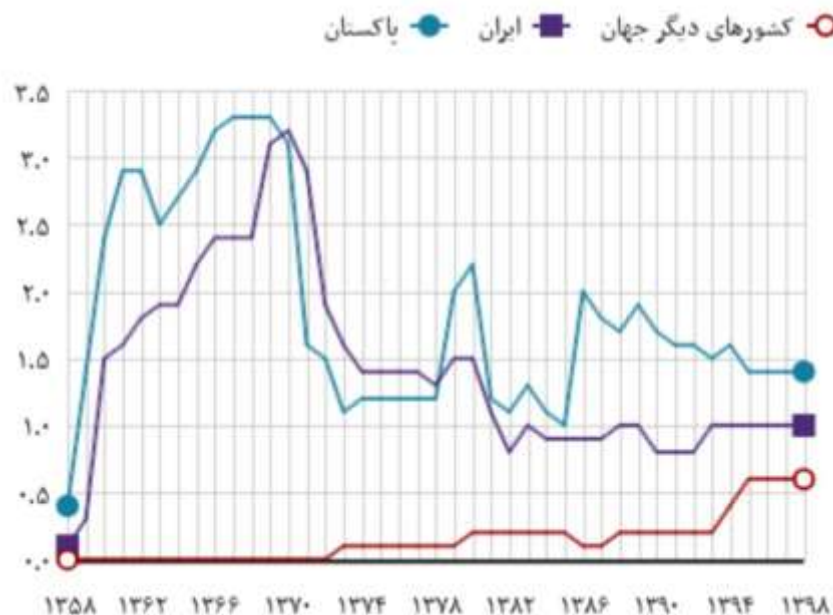
پناهنده باشند. تصویر ذیل، بخشی از جدیدترین برآورد کمی‌ساری‌ای عالی پناهندگان سازمان ملل متحد از وضعیت پناهجویان و بی‌جا شده‌گان افغان است.²

² <https://www.bbc.com/persian/afghanistan-53181636.amp>

پیشینه مهاجرت افغانها

افغانستان از چهار دهه پیش، بعد از ورود نیروهای شوروی به خاکش و آغاز جنگی فرسایشی، جزو کشورهایی بوده که شهروندانش به صورت گسترده به کشورهای دیگر پناه برده اند. در پایان سال ۲۰۱۹ میلادی (زمستان ۱۳۹۸ ه.ش) حدود ۲۵۱ هزار افغان در کشورهای جهان درخواست پناهندگی کرده بودند. همچنین در این سال، شمار افغانهایی که در سراسر جهان وضعیت پناهندگی داشته اند، دو میلیون و ۷۰۰ هزار نفر برآورد شده است. این آمار فقط مربوط به موارد جدید نیست و شامل افرادی هم می شود که در سال های قبل پناهنده شده یا درخواست پناهندگی داده اند و هنوز این وضعیت را دارند.

البته این آمار تنها شامل پناهجویانی می شود که نام خود را در دفاتر سازمان ملل متحد یا نزد مقامات کشورهای میزبان ثبت کرده اند. افرادی که بدون ثبت مشخصات خود در کشور های مختلف زندگی می نمایند، در این آمار نیامده اند. همچنین این آمار شامل افرادی نمی شود که با ویزای کار یا دلایل دیگر از افغانستان مهاجرت کرده اند، یا آنکه در راه پناه بردن به مقصدی دیگر بوده اند. پناهجویان بسته به قوانین کشور میزبان، ممکن است بتوانند بعد از مدتی شهروند این کشورها شوند و از این آمار خارج شوند. البته این قوانین معمولاً در کشورهای توسعه یافته وجود دارد و کشورهایی که میزبان بیشترین تعداد پناهجویان افغان هستند، مانند ایران و پاکستان، این حق را برای پناهجویان قایل نیستند. نمودار زیر وضعیت کلی پناهجویان افغان را در پایان سال ۲۰۱۹ میلادی نشان می دهد. آمارهایی که می بینید، مربوط به پناهجویان جدید نیست، بلکه تعداد این افراد در هر سال را نشان می دهد.

منبع: سایت فارسی بی بی سی

بعد از تجاوز اتحاد شوروی بر افغانستان (جدی ۱۳۵۸ ه.ش)، ایران و پاکستان مقصدهای اصلی پناهیجویان افغان بوده اند اما در سال های اخیر، شمار پناهیجویان در کشورهای اروپایی بیشتر شده است. نمودار فوق این روند را نشان می دهد. در پایان سال ۲۰۱۹ میلادی (زمستان ۱۳۹۸ ه.ش) حدود نیمی از پناهیجویان و پناهندگان افغان در پاکستان بوده اند، ایران میزبان حدود یک سوم یا حدود ۹۵۰ هزار پناهیجویی بوده و حدود ۶۰۰ هزار پناهیجو هم در کشورهای دیگر جهان حضور داشته اند. در سال ۲۰۱۹ میلادی ۸۰ درصد پناهیجویان و پناهندگان افغان در ایران و پاکستان ساکن بوده اند و سهم کشورهای دیگر ۲۰ درصد بوده است. اگر ایران و پاکستان را کنار بگذاریم، حدود ۷۰ درصد پناهیجویانی که به این دو کشور همسایه پناه نبرده اند، به شش کشور اروپایی (از جمله ترکیه) رفته اند. در حال حاضر، آلمان میزبان ۱۸۸ هزار پناهیجویی افغان است.

ترکیه که معمولاً مکانی برای ثبت درخواست پناهندگی در دفاتر سازمان ملل و به همین علت، دومین پناهگاه بزرگ پناهیجویان افغان بعد از آلمان است. آمار این پناهیجویان در پایان سال ۲۰۱۹ میلادی ۱۱۸ هزار نفر بوده است، اتریش، یونان و سویدن میزبانان اصلی دیگر پناهیجویان افغان در اروپا هستند.³

وضعیت جاری مهاجرین افغان

با وجود شکل گیری نظام جدید و سرازیر شدن میلیاردها دلار به کشور، تاکنون زمینه بازگشت مهاجران به وطن فراهم نشده است، چون هنوز هم کشور وضع امنیتی قابل اعتمادی ندارد. در حالی که هرروز قطع نامه های تازه ای در حمایت از حقوق پناهندگان و مهاجران در جهان تصویب می شود، اما تصاویر اندوه بار وهولناک زندگی آوارگان افغانی قلب انسان را به لرزه در می آورد. تقریباً مردم همه کشورها در برابر درخواست های مهاجران به شمول افغان ها عکس العمل منفی نشان می دهند.

مهاجرین و پناهندگان افغانی در وضعیت کنونی حرمت و احترام شایسته یک پناهنده و یک مهاجر را ندارد، مهمترین حقوق انسانی و فردی که هم مورد تأیید شرع مقدس اسلام و هم همه نهادهایی حقوقی بین الملل است و بدون ملاحظه

³ <https://www.bbc.com/persian/afghanistan.amp>

نژاد، مذهب و تابعیت باید در همه جا رعایت شود، عبارتند از: حق زندگی، حق تحصیل، حق حرمت انسانی، حق آزادی رفت و آمد و حق برابری با دیگران.

حق زندگی یا حیات و حق تحصیل، خواستگاه و مبنای سایر حقوق انسانی است و حق مقدسی است که خداوند آن را به همه انسان ها ارزانی داشته است. لذا پاسداری از آن نیز وظیفه حتمی همه است؛ زیرا این حق را تمام ادیان الهی و زمینی به رسمیت شناخته و حقی است که در راستای بقای نوع بشر و آبادانی جهان هستی و استمرار زندگی بشری، از نعمت‌های الهی به بندگان خداست و تمام مردم نیز با هر دین و مذهب، اصالت و وابستگی، عقب ماندگی یا پیشرفت، ارزش و موقعیت یا علم و جهل و حاکم یا محکوم، همه و همه در آن برابرند. اعلامیه جهانی حقوق بشر (دسامبر ۱۹۴۹م) و کنوانسیون حقوق پناهندگان ۱۹۵۱م و پروتکل ۱۹۶۷م در ماده سوم خود نیز آن را به رسمیت شناخته و تاکید می‌کند که: «همه افراد از حق حیات، آزادی و سلامتی شخصی برخوردارند»⁴.

کشورهای میزبان مهاجرین به خصوص ایران و پاکستان از دولت افغانستان همواره خواسته اند که نسبت به شهروندان مهاجر خود احساس مسئولیت بیشتر نماید و برای بازگشت آنها تلاش کند. با توجه به این، ضروری است تا حکومت جدید با استفاده از تجارب گذشته و داشتن اراده ملی یک برنامه جامع و عملیاتی را در زمینه عودت و ادغام مجدد روی دست بگیرد، اما متأسفانه نه این ظرفیت در حکومت های دو دهه اخیر افغانستان وجود داشته است و نه هم اراده حقیقی برای تطبیق آن.

ضرورت وضع پالیسی های جدید

حکومت های افغانستان بیشتر به مهاجرین به عنوان یک بار اضافی روی شانه های دولت نگریسته و پروسه عودت دوباره آنها به کشور را فقط به عنوان یک چالش می شناسند. حال آنکه چنین نیست، و عودت با پلان و منظم مهاجرین به کشور شان، می تواند منبع خیر برای مردم و سبب پیشرفت برای مملکت گردد. درین راستا چند اصل قابل توجه می باشد:

⁴ http://dailyafghanistan.com/opinion_detail.php?post_id=146208

1. تغییر دیدگاه نسبت به مهاجرین:

مهاجرین افغان که طی سه و نیم دهه به کشورهای همجوار و مناطق دور دست مهاجر شده اند، دیگر آن شهروندان ساده دیروزی نیستند که تنها نیازمند کمک و حمایت مادی باشند. تعدادی از آنان با استفاده از کمترین شرایط موجود در عالم مهاجرت، به متخصصین برجسته و سرمایه گذاران با تجربه تبدیل شده اند و تعداد زیادی از آنان دارای تحصیلات عالی اند. برخی دیگر در زمینه سرمایه گذاری، سرمایه گذاری و کارآفرینی تجارب سودمندی دارند. اکنون بسیاری از مهاجرین به کمکهای بشری دولت نیازی ندارند بلکه دولت به حضور آنها بخاطر آبادانی کشور نیازمند است. بازگشت آنان تنها به حکومتداری خوب و اطمینان از ثبات و آینده سیاسی کشور بستگی دارد. به این خاطر لازم است تا حکومت افغانستان و مخالفین مسلح آن، هر طوری شده باید بساط جنگ را در کشور جمع نموده فضای صلح آمیز و استقرار سیاسی را به وجود آورند تا مهاجران دور از وطن با جرئت تام دوباره به زادگاه شان عودت نمایند.

2. سازماندهی درست پروسهء بازگشت متخصصین:

این برنامه در چند سال گذشته توسط سازمان بین المللی مهاجرت بصورت محدود اجرا شده اما نیازمند ساماندهی و گسترش بیشتر است. بازگشت متخصصین ورزیده افغان به کشور، از چند جهت بسیار سودمند است: اول؛ با بازگشت متخصصین، خانوادههای بسیاری از آنها نیز بوطن باز خواهند گشت یا حد اقل به کشور شان رفت و آمد خواهند نمود. دوم، با جذب این افراد در بخشهای گوناگون دولتی و خصوصی برنامه ارتقاء ظرفیت ملی سرعت می یابد. سوم، بسیاری از این متخصصین برای دیگران نیز کارآفرینی خواهند کرد. و چهارم و مهمتر اینکه متخصصان افغان، مارا از نیاز به متخصصان خارجی ای بی نیاز خواهد ساخت که با امتیازات بسیار بلند شان، بخش قابل ملاحظه ای از کمک های جامعهء جهانی را دوباره به خارج از کشور انتقال می دهند.

3. جلب و جذب سرمایه ها و منابع مادی مهاجرین:

بسیاری از مهاجرین ما اکنون صاحب سرمایه و تجارب سرمایه گذاری در بیرون از کشور هستند که جذب آنها برای افزایش درآمد ملی و توسعه کشور نهایت ضروری است.

ایجاد مکانیزم موثر جهت جلب سرمایه گذاری توسط مهاجران در داخل کشور و ایجاد فضای امن بخاطر مثمريت این سرمایه گذاری ها باید یکی از اولویت های حکومت افغانستان را تشکیل دهد. از طرف دیگر، سازمانهای بین المللی سالانه بودجه قابل توجهی را در رابطه به مهاجرین افغان مصرف می کنند. این کمکها بیشتر کوتاه مدت و با نگاه بشری انجام می شود، در حالیکه لازم است این کمکها جنبه توسعه ای و زیربنایی داشته و در داخل کشور به مصرف برسد. جلب سرمایه های بخش خصوصی در کنار سرمایه های خود مهاجرین نیز در این راستا اهمیت فراوان دارد.

4. آگاهی دهی درست:

دولت و سازمانهای بین المللی مسئول در بخش مهاجرت باید برنامه های موثر و هدفمند آگاهی دهی در میان مهاجرین را انجام دهند تا آنان از فرصتها و امکانات موجود در افغانستان آگاه شوند. و در کنار برای آنهاى قصد مهاجرت به بیرون از کشور را دارند از مشکلات مهاجرین آگاهی داده شود تا فرار مغزها در کنار فرار سرمایه ها، صورت نگیرد. اما با وصف تمام فرصت ها، امنیت و ثبات نقش اساسی را در پروسه انکشاف و ترقی کشور دارد. تازمانیکه دولت امنیت را در کشور حاکم نسازد متقاعد ساختن افراد برای سرمایه گذاری و باورمند ساختن خانواده ها بخاطر بازگشت به کشور زیاد عملی نخواهد بود.

د ستراتژیکو او سیمه ییزو خپرنو مرکز یو غیر انتفاعی، غیر حکومتي او خپلواک ارگان دی، چې په ۱۳۸۸ هـ ش کال کې تأسیس شوی دی. مرکز د خپلو بې پرې او کره خپرنو او رغنډه خبرو له لارې په افغانستان او سیمه کې د پالیسیو ارزولو او د هغو د پراختیا لپاره فعالیت کوي. د مرکز یوه موخه دا هم ده چې د نویو خپرنو او پالیسیو تر مینځ داسې ارتباط قایم شي چې په پایله کې د هېواد په کچه ټولې پالیسی په مطالعې ولاړو اکاډیمیکو اصولو برابرې شي.

www.csrskabul.com